

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Rybniku
z udziałem zainteresowanych: H.G. i J.W.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w J.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 25 maja 2022 r., sygn. akt III AUa 1415/20,

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- II. zasądza od P. Spółki z o.o. 3600 zł (trzy tysiące sześćset) zł
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 25 maja 2022 r. uwzględnił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 25 lutego 2020 r., w ten sposób, że oddalił odwołania P. Spółki z o.o. w J. (płatnik), a apelację płatnika oddalono.

Decyzjami z dnia 12 października 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał przypisu składek z tytułu umowy o pracę u płatnika wobec H. G. za okres od lipca do grudnia 2017 r. oraz wobec J. W. za listopad i grudzień 2016 r. oraz luty, maj, lipiec, sierpień, listopad i grudzień 2017 r. Zdaniem organu rentowego płatnik

nieprawidłowo nie naliczył składek od przychodów uzyskanych przez ubezpieczonych wymienionych w tych decyzjach z tytułu wykonywania umów o świadczenie usług zawartych z płatnikiem, w ramach których pracownicy ci wykonywali pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostawali w stosunku pracy (art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm., dalej jako „ustawa systemowa”). W odwołaniu płatnik podniósł, że zakresem zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie są objęte osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy, bowiem pomiędzy zakresami stosowania art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 6 ust. 1 pkt 5 zachodzi stosunek wykluczenia i osoby te nie mogą być uznane za pracowników na podstawie art. 8 ust. 2a tej ustawy. Płatnik podniósł także, że organ rentowy w zaskarżonych decyzjach, jako podstawę wymiaru składek przyjął wynagrodzenie brutto pracownika, to jest łącznie z naliczonym podatkiem VAT, który odliczają wyłącznie podmioty gospodarcze, a nie pracownicy.

Sąd Okręgowy połączył sprawy z odwołań od decyzji do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia. Ustalił, że ubezpieczeni w spornych okresach byli pracownikami płatnika. Płatnik zaproponował ubezpieczonym, żeby dokumentację związaną z nadzorowaniem robót górniczych robić poza pracą. Dlatego ubezpieczeni założyli działalność gospodarczą i w ramach tej działalności zawierali umowy zlecenia z płatnikiem na wykonanie różnego rodzaju projektów, dokumentacji. W ramach działalności gospodarczej jeden z ubezpieczonych współpracował tylko z płatnikiem. W ramach umów o pracę ubezpieczeni mieli inne obowiązki niż z tytułu umów zlecenia.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w sprawie uzasadnione było zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, co oznacza, iż ubezpieczeni, dla celów ubezpieczeń społecznych powinni zostać potraktowani jak pracownicy. Są oni bowiem osobami wykonującymi pracę na podstawie umów o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy o zleceniu, które zawarli ze swoim pracodawcą, z którym pozostają w stosunku pracy. Sąd uwzględnił dowołania jedynie w zakresie wysokości podstawy wymiaru składek ubezpieczonych za poszczególne miesiące, gdyż w ocenie Sądu od kwot wskazanych w zaskarżonych decyzjach należy

odliczyć kwoty podatku VAT, które organ rentowy wliczył do podstawy wymiaru składek. Według Sądu rację ma bowiem płatnik, iż podatek ten nie stanowi przychodu podatnika - doliczają go wyłącznie podmioty gospodarcze, a nie pracownicy.

Sąd Apelacyjny stwierdził brak zasadności apelacji płatnika oraz zasadność apelacji organu rentowego. Sąd potwierdził prawidłowość ustalenia stanu faktycznego przez Sąd Okręgowy, nie dopatrując się tym samym naruszenia art. 233 k.p.c. Podzielono również zapatrywania dotyczące wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej oraz jego zastosowania w rozpoznawanej sprawie. Stwierdzono przy tym, że nie ma znaczenia, iż ubezpieczeni nie wykonywali na rzecz pracodawcy w ramach zawartych umów o świadczenie usług tych samych czynności, które należały do ich obowiązków w ramach umowy o pracę.

W zakresie wliczenia do podstawy wymiaru składki podatku VAT stwierdził Sąd Apelacyjny, że ubezpieczeni i płatnik zawarli umowy na warunkach określonych w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, czyli działali jako pracownicy, zatem nie świadczyli odpłatnych usług w rozumieniu art. 5 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1570). Skoro zatem nie wykonywali opodatkowanych czynności podatkiem VAT, nie mogli skutecznie odprowadzać tego podatku, z tytułu umów o świadczenie usług uzyskali przychód uwzględniający również podatek VAT, zatem on również stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

Skargę kasacyjną pełnomocnik płatnika oparł na naruszeniu prawa materialnego (art. 6 ust. 1 pkt 1 i 5 oraz art. 8 ust. 2a ustawy systemowej) oraz przepisów postępowania, które to uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 233 k.p.c.).

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania uzasadniono występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego sprowadzającego się do rozstrzygnięcia czy konstrukcja uznania za pracownika z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej stosuje się również do osób świadczących na rzecz swojego pracodawcy usługi w ramach prowadzonych przez nich działalności gospodarczej, pomimo tego, że ta kategoria osób została ujęta w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej, to jest odrębnie od wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 tej ustawy. Uzasadniając wniosek, skarżący płatnik

stwierdził, że wprowadzie kwestia ta była już przedmiotem wypowiedzi w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 370/16 (LEX nr 2357398) oraz 25 maja 2018 r., I UK 475/17 (LEX nr 2559396), ale w tamtych rozstrzygnięciach przedmiotem analizy było zatrudnienie na podstawie umów o pracę i umów zlecenia, w ramach których wykonywano takie same rodzajowo usługi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli (1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis nr 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis nr 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Skarżący ma zatem obowiązek nie tylko sformułować samo

zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, LEX nr 2499783). W rozpoznawanej sprawie skarżący ograniczył swój wywód wyłącznie do sformułowania zagadnień i nie uczynił zadość wymaganiom przedstawionym powyżej, co stanowi wystarczający powód do odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Niezależnie od tego należy stwierdzić, że Sąd Najwyższy kilkakrotnie potwierdzał, że dla zastosowania konstrukcji uznania za pracownika nie ma znaczenia to, że dodatkowa umowa cywilna została zawarta w ramach prowadzonej przez pracownika działalności gospodarczej. Już w przytoczonym w skardze wyroku I UK 475/17 stwierdził Sąd, że za błędne należy uznać założenie, że działalność gospodarcza (praca na własny rachunek, samozatrudnienie) jest wyłączona z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, ponieważ przepis ten podmiotowo odnosi się tylko do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 4 (zleceniobiorców), a nie do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 5 (prowadzących działalność gospodarczą). Dla sformułowania takiego wniosku nie miał znaczenia fakt czy usługi w ramach dodatkowej umowy są tożsame rodzajowo z treścią stosunku pracy. Co więcej – w razie wystąpienia takiej tożsamości podstawy objęcia dodatkowego dochodu tytułem pracowniczym należałoby dopatrywać się raczej w art. 8 ust. 1 ustawy systemowej w zw. z art. 22 § 1² Kodeksu Pracy. Stosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej również względem prowadzących działalność gospodarczą zostało potwierdzone w szeregu nowszych orzeczeń Sądu Najwyższego (por. postanowienia: z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 472/21, LEX nr 3455690; z dnia 14 września 2022 r., III USK 549/21, LEX nr 3487779; z dnia 19 października 2022 r., III USK 540/21, LEX nr 3512560; z dnia 25 kwietnia 2023 r., II USK 309/22, LEX nr 3578437).

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela wnioski zawarte w przytoczonym orzecznictwie. Konstrukcja uznania za pracownika z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie odnosi się do tytułów ubezpieczeniowych zawartych w katalogu art. 6 tej ustawy, ale do stosunków prawnych stanowiących podstawę utworzenia tytułu ubezpieczeniowego. W przepisie nie odniesiono się np. do zleceniobiorcy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy, ale do osoby wykonującej pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Nadto w przepisie wymienia się nieobjętą tytułem zleceniobiorcy umowę o dzieło. Wymienione typy kontraktów mogą być wykonywane w ramach prowadzonej działalności lub poza nią (z wyjątkiem umowy agencyjnej, która zgodnie z art. 758 Kodeksu cywilnego może być zawarta tylko między przedsiębiorcami). Wobec tego konstrukcja uznania za pracownika polega na utworzeniu tytułu pracowniczego na podstawie stosunku, który w okolicznościach nieobjętych przepisem mógłby utworzyć tytuł zleceniobiorcy (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej), osoby prowadzącej pozarolniczą działalność (art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej) lub nie utworzyć tytułu ubezpieczeniowego (umowa o dzieło). Dla zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie ma wobec tego znaczenia czy ów stosunek byłby wykonywany w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

Należy na marginesie zastrzec, że zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie wykracza poza sferę ubezpieczeń społecznych i ustaw do nich się odwołujących. Innymi słowy umowa cywilna tworząca tytuł pracowniczy na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej pozostaje w obrocie prawnym i jako taka wywołuje skutki w stosunkach cywilnych (jeśli została zawarta między przedsiębiorcami nie będzie dotyczył jej np. reżym konsumencki) czy podatkowych (przychody z takiej umowy mogą być uznane za przychody z działalności gospodarczej). Ten wątek sprawy nie został jednak podjęty w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[a]